права України. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 84, ч. 3. С. 186–191. URL: https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/09/30-2.pdf

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text.

КОЛОМОЄЦЬ Тетяна Олександрівна
д-р юрид. наук, проф.,
член-кореспондентка НАПрН України,
заслужений юрист України, в.о. декана юридичного факультету
Запорізького національного університету

ЄВТУШЕНКО Дар'я Сергіївна
д-р філософії зі спеціальності Право (PhD),
ст. викладач кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЛОБІЮВАННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В умовах наближення України до вступу до Європейського Союзу (далі – ЄС), на виконання вимог Європейської комісії, рекомендацій Групи держав проти корупції GRECO та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії корупції, зокрема положень Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки, Державної антикорупційної програми на 2023–2025 роки, актуальності набуває питання вдосконалення існуючих антикорупційних механізмів та їх правового регулювання.

Так, одним із визначених антикорупційних механізмів як реакція на вимоги Європейської комісії на шляху вступу України до ЄС є врегулювання процесів лобіювання. Підвищена увага до врегулювання таких процесів на законодавчому рівні була зумовлена й важливістю обмеження лобіювання як інструменту впливу на прийняття управлінських рішень органами державної влади та місцевого самоврядування з метою уникнення можливих корупційних ризиків, в т.ч. пов'язаних із домінуванням приватного інтересу над публічним, можливістю виникнення конфлікту інтересів або ж зловживання службовим становищем тощо.

Легалізація лобіювання як законного інструменту впливу на нормотворчість в результаті прийняття Закону України «Про лобіювання», який врегулював питання правового статусу суб'єктів лобіювання, процедури їх реєстрації, правил та обмежень діяльності

щодо впливу на суб'єктів владних повноважень, вплинула на появу організаційних й правових проблем як для суб'єктів лобіювання, так і для діяльності держави із забезпечення контролю за належним дотриманням вимог законодавства з питань лобіювання. Шляхи вирішення таких проблем в т.ч. знайшли своє відображення і в результатах прогнозування за результатами реалізації визначеного Закону у попередні роки. З очікуваних стратегічних результатів вирішення таких проблем, закріплених Проєктом антикорупційної стратегії на 2026-2030 роки [1], можна умовно виділити наступні напрямки вдосконалення державної політики у сфері лобіювання: а) нормотворчий (перегляд та удосконалення законодавства з врахуванням проблемних питань, які виникали у процесі його застосування у 2025-2026 роках, деталізація його шляхом підзаконного регулювання для забезпечення правильного тлумачення та ефективного застосування; б) правопросвітницький (підвищення рівня правової культури та правосвідомості у сфері обмежень та дотримання законодавства з питань лобіювання шляхом організації та проведення інформаційних заходів із роз'яснення норм законодавства у визначеній сфері правозастосування); в) технічний (вдосконалення можливостей інформаційно-комунікаційних технологій для суб'єктів лобіювання, зокрема інструменту їх звітності – Реєстру прозорості, з метою оптимізації процесів звітності суб'єктами лобіювання (станом на 26.04.2026 року кількість зареєстрованих суб'єктів лобіювання дорівнює 176, діючих суб'єктів – 153 [2]) та підвищення ефективності діяльності суб'єкта контролю за дотриманням законодавства з питань лобіювання, в т.ч. й пошуку осіб, які провадять таку діяльність без внесення відомостей до Реєстру прозорості, та ініціювання щодо притягнення останніх до відповідальності (діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції); г) моніторинговий (здійснення ефективного нагляду та моніторингу з боку держави за дотриманням норм законодавства з питань лобіювання); д) деліктний (належне, ефективне, релевантне реагування з боку держави на вчинення правопорушень у сфері лобіювання) тощо.

З огляду на важливість деліктного аспекту як інструменту формування антикорупційної культури, в т.ч. «культури формування доброчесних впливів» [3], інструменту стримування та однієї із складових механізму подолання проблем у сфері лобіювання, варто звернути увагу на особливості відповідальності за порушення законодавства у сфері лобіювання.

За порушення законодавства у сфері лобіювання в Україні встановлено адміністративну відповідальність за статтею $188^{46\text{-}2}$ Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – Кодекс), підставою включення якої до Кодексу стало прийняття вже згаданого Закону України «Про лобіювання». Так, закріплено декілька складів правопорушення, безпосередньо пов'язаного із порушенням законодавства у сфері лобіювання: «неподання або несвоєчасне

подання звіту щодо лобіювання суб'єктом лобіювання до Реєстру прозорості (тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); повторне протягом року вчинення порушення, передбаченого частиною першою цієї статті, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню (тягне за собою накладення штрафу від трьохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із забороною здійснення лобіювання строком на один рік); неподання або несвоєчасне подання до Національного агентства з питань запобігання корупції заяви про зупинення або припинення статусу суб'єкта лобіювання або заяви про виключення з Реєстру прозорості відомостей щодо фізичної особи, яка здійснює лобіювання від імені юридичної особи - суб'єкта лобіювання, у випадках, передбачених Законом України «Про лобіювання» (тягне за собою накладення штрафу від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян); порушення встановлених законом обмежень щодо предмета лобіювання або здійснення лобіювання в комерційних інтересах особи, яка не може бути бенефіціаром, чи на замовлення особи, яка не може бути клієнтом, або фінансування лобіювання за рахунок коштів (засобів), які не можуть бути джерелом фінансування лобіювання відповідно до Закону України «Про лобіювання» (тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян) [4]. Законодавець наголошує і на спеціальному суб'єкті правопорушення, до якого застосовується адміністративна відповідальність за визначеною статтею Кодексу, яким є: а) фізичні особи, які зареєстровані як суб'єкти лобіювання; б) керівники юридичних осіб, які зареєстровані як суб'єкти лобіювання (відповідно до Закону України «Про лобіювання»).

Так, враховуючи, що правове врегулювання правовідносин у сфері лобіювання має характер відносно нового, виникають проблеми із практичною реалізацією деліктного аспекту, зокрема через незначну практику застосування, можливість виникнення колізій із антикорупційним законодавством, складність доведення факту порушення законодавства у сфері лобіювання, зокрема за останнім з вище визначених складів, через недостатність деталізації складу адміністративного правопорушення тощо. Але, зважаючи на те, що вдосконалення правового регулювання у сфері лобіювання як одного із дієвих інструментів запобігання корупції, є перспективним напрямком у формуванні та реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії корупції та забезпечення сталого розвитку держави із реалізацією євроінтеграційних прагнень зокрема, актуальності набуває і питання вирішення нагальних проблем, які виникають при застосуванні законодавства у сфері лобіювання, в т.ч. деліктного, зокрема через внесення змін до існуючих норм законодавства, деталізацію складів адміністративних правопорушень, вдосконалення інструментів контролю над дотриманням законодавства у сфері лобіювання, в т.ч. шляхом їх

цифровізації із впровадженням найкращих практик країн ЄС у гармонізації із існуючими стандартами для таких практик.

Таким чином, за умов належного контролю за дотриманням законодавства у сфері лобіювання та рівнем правової культури суб'єктів лобіювання, зареєстрованих відповідно до Закону України «Про лобіювання», ресурс адміністративної відповідальності за порушення законодавства у відповідній сфері стає одним із напрямків формування правосвідомості визначених суб'єктів та ефективним важелем стримування від його порушення з боку держави, а перспективи вдосконалення правового регулювання у сфері лобіювання стають кроком до вступу України до ЄС.

Список використаних джерел

1. Проєкт антикорупційної стратегії на 2026-2030 роки: Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://nazk.gov.ua/uk/antykoruptsiyna-strategiya-na-2026-2030-roky/.

2. Реєстр прозорості: Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://transparency.nazk.gov.ua/home .

3. Ринок лобістських послуг в Україні відкрито: президент підписав закон: Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: https://surl.li/fanbyp

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-X (ред. від 11.12.2025). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text

КОЛПАКОВ Валерій Костянтинович
д-р юрид. наук, професор,
завідувач кафедри конституційного і адміністративного права
Запорізького національного університету

МОРФОЛОГІЯ ВІДНОСИН АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ДЕОНТИЧНЕ ЯДРО, ПРОЦЕДУРНА ОБОЛОНКА, АКСІОЛОГІЧНИЙ ГОРИЗОНТ

Теоретична рамка. Дослідження адміністративно-деліктних відносин у вітчизняній доктрині формувалося переважно в межах канонічного підходу, який зосереджувався на переліку апостеріорних ознак проступку та каталозі стягнень. Такий підхід зафіксовано безпосередньо у статті 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення [1] (далі – КУпАП), яка визначає адміністративне правопорушення через три зовнішньо спостережувані ознаки – протиправність, винність і передбаченість відповідальності законом, але не розкриває внутрішньої будови породжуваних ним правових відносин. Водночас той самий Кодекс у статті 247 оперує поняттям